

Ks. Prof. nadzw. dr hab. Janusz Mierzwa
Uczelnia Państwowa im. Jana Grodka w Sanoku
Instytut Nauk Społecznych

RECENZJA ROZPRAWY DOKTORSKIEJ

O. Mgra lic. Romana Popa, OFMCap

**pt. SAKRAMENT NAMASZCZENIA CHORYCH JAKO DAR I ZADANIE.
STUDIUM TEOLOGICZNO-MORALNE**

napisanej na seminarium z teologii moralnej
w Uniwersytecie Papieskim Jana Pawła II w Krakowie
pod kierunkiem ks. prof. dra hab. Jana Orzeszyny

Kraków 2022

Analizując dociekania badawcze O. Mgra lic. Romana Popa, OFMCap z całą pewnością należy podkreślić jego profesjonalizm naukowy, który jako lekarz, duchowny i misjonarz, swobodnie poruszający się w międzynarodowych poszukiwaniach badawczych i doświadczeniach własnych podjął trudny, a zarazem istotny problem analityczny, jakim jest postrzeganie miejsca i roli sakramentu namaszczenia chorych z perspektywy biologicznej, medycznej i teologicznej. Jak stwierdza we wstępie „inspiracją do podjęcia problematyki dotyczącej sakramentu namaszczenia chorych są jego osobiste doświadczenia. Sam, będąc kapłanem i mając medyczne wykształcenie, w pracy duszpasterskiej dostrzega konieczność – z jednej strony – ukazywania chorym i cierpiącym możliwość spotkania się we własnym cierpieniu ze Zmartwychwstałym Panem, który pokonał cierpienie i śmierć – z drugiej zaś strony – zwrócenie uwagi pracownikom służby zdrowia na wielkość ich szczytnego powołania, z którego powinno wynikać ich profesjonalne działanie” (s. 12).

1. Przedmiot i tytuł rozprawy

Interdyscyplinarność ujęcia zagadnienia (aspekty biologiczne, psychologiczne, medyczne) z ukierunkowaniem na wymiar biblijny, teologiczny, sakramentalny i duszpasterski, „osadzony” w kontekście współczesnych trendów myślowych (np. eutanazja) wskazuje na szeroką wiedzę i kompetencję Autora pracy. Mamy tu do czynienia z dysertacją o istotnym znaczeniu teologicznym nie tylko dla duchownych ale także i dla lekarzy, którzy z właściwą sobie profesją realizują własne powołanie.

W tym kontekście należy potraktować pracę doktorską O. Mgr lic. Romana Popa, OFMCap zatytułowaną: „Sakrament namaszczenia chorych jako dar i zadanie. Studium teologiczno-moralne” napisanej na seminarium z teologii moralnej w Uniwersytecie Papieskim Jana Pawła II w Krakowie pod kierunkiem ks. prof. dra hab. Jana Orzeszyny. Należy podkreślić, że Autor podejmuje jakościowo ważne zagadnienie w obszarze naukowych analiz i praktycznych rozstrzygnięć duszpasterskich. Z pewnością jest to zagadnienie nowatorskie i godne rozprawy doktorskiej.

Głównym przedmiotem zainteresowań badawczych Autora pracy, a tym samym podstawowym zagadnieniem jego rozprawy jest „głębsza analiza teologiczna (...), która może wnieść wkład w odkrywanie pełnej wizji tej służby w duchu Soboru Watykańskiego II. Albowiem kwestia cierpienia wpisuje się w teologiczny dyskurs na temat duszpasterskiej posługi wobec chorych i cierpiących, szczytem której jest sakrament namaszczenia chorych. (...) Ponadto w różnych Kościołach chrześcijańskich można dostrzec nieco odmienne pojmowanie przez wiernych tego sakramentu. Autor niniejszej rozprawy – podczas swojej praktyki duszpasterskiej na terenie Mukaczewskiej Diecezji Grekokatolickiej na Ukrainie – dostrzegł specyficzne podejście wiernych do sakramentu namaszczenia chorych. Fenomen ten polega na tym, że z jednej strony wierni odczuwają dość duży lęk przed sakramentem chorych w momencie poważnej choroby, jako wspomnianego „zwiastuna śmierci”, a z drugiej zaś istnieje zwyczaj wspólnotowego, masowego przystępowania do tego sakramentu np. w Wielkim Tygodniu niezależnie od wieku i stanu zdrowia” (s.11). Jako recenzent nie zgłaszam żadnych zastrzeżeń do tak sformułowanego problemu rozprawy.

Zwróciłbym jednak uwagę na dwukrotnie określony cel podjętych dociekań. We wstępie Autor pisze „celem niniejszej dysertacji jest ukazanie sakramentu namaszczenia chorych w perspektywie Bożego daru i odpowiedzi człowieka na ten dar. Takie ujęcie uzasadnione jest tym, że często w świadomości wiernych sakramenty jawią się jako chrześcijański obowiązek oraz jako spełnienie należnej powinności niezbędnej dla osiągnięcia

zbawienia” (s. 12). Natomiast w zakończeniu pracy stwierdza: „celem niniejszej rozprawy jest jedynie syntetyczne ukazanie, jak na tle współczesnego podejścia do choroby, starości i cierpienia przedstawić sakrament namaszczenia chorych, jako dar miłującego Boga, który chce być z człowiekiem w tak trudnym dla niego położeniu. Jest to oczywiście dar zobowiązujący, dlatego niezbędne są wskazania duszpasterskie dotyczące współczesnej praktyki udzielania tego sakramentu” (s. 286). W ewentualnej publikacji książkowej – co polecam – dobrze byłoby ujednoczyć tę kwestię. Ta drobna uwaga w niczym nie umniejsza istoty analizowanego problemu i jego sformułowania w tytule pracy.

2. Materiał źródłowy i bibliografia

W celu rozwiązania głównego problemu doktorant zgromadził obszerny materiał badawczy, który zamieścił w wykazie bibliograficznym i wykorzystał w pracy. Już we wstępie do swojej pracy przeprowadził krytykę zgromadzonej literatury przedmiotu dociekań, którą podzielił na: nauczanie Kościoła, pisma Ojców Kościoła i pisarzy kościelnych, literaturę teologiczną, literaturę protestancką, literaturę pozateologiczną. Jak stwierdza: „Źródłem dla niniejszej rozprawy jest posoborowe nauczanie Kościoła, ze szczególnym uwzględnieniem nauczania Soboru Watykańskiego II, posoborowych papieży, zwłaszcza Jana Pawła II, Benedykta XVI i papieża Franciszka oraz Katechizmu Kościoła Katolickiego i licznych dokumentów watykańskich kongregacji. Wspomniane dokumenty zostały zestawione w części bibliografii zatytułowanej Nauczanie Kościoła” (s. 14-15). W tym miejscu chciałbym zgłosić drobną uwagę na temat usystematyzowania dokumentów Kościoła. Nauczanie Kościoła ewoluuje w wielu kwestiach, dlatego w wykazie bibliograficznym należałoby je uporządkować chronologicznie, a nie alfabetycznie.

Autor wszystkie zgromadzone materiały badawcze poddał krytycznej analizie ich przydatności w rozwiązaniu problemu badawczego i dobrze wywiązał się z postawionego sobie zadania. Należy podkreślić, że Autor wykonał znaczącą i uczciwą pracę odnoszącą się do bazy źródłowej i bibliograficznej oraz przeprowadził gruntowaną jej analizę, o czym świadczy realne wykorzystanie jej w pracy.

3. Metody badawcze

Ważną rolę w poszukiwaniach naukowych pełnią metody badawcze, wykorzystywane w pracy w celu rozwiązania problemu badawczego. Autor tak je scharakteryzował: „wszystkie materiały zostały poddane opracowaniu przy zastosowaniu krytycznej analizy tekstów źródłowych oraz metody porównawczej i metody pozytywnego wykładu. W celu omówienia sprawowania sakramentu chorych w przeszłości zastosowano metodę historyczną, zaś w przypadku omówienia wątpliwych kwestii terminologicznych – metodę filologiczną. Znaczącą rolę odegrała metoda syntezy, w myśl której przez analizę materiału źródłowego dokonano uogólnień i wyciągnięto wnioski, które ukazują wieloaspektowość omawianego zagadnienia” (s. 15). Użyte w pracy metody badawcze są powszechnie stosowane przy analizie podobnych zjawisk życia społecznego. Należy przyznać, że Autor rozprawy jest wierny przyjętym metodom zarówno w jej zasadniczych elementach, jak i w szczegółach. Całościowe studium dysertacji pozwala na stwierdzenie, że użyte metody badawcze są właściwe i nie budzą moich wątpliwości.

4. Konstrukcja rozprawy

Konstrukcja rozprawy została podporządkowana głównemu założeniu badawczemu, jakim jest uzyskanie odpowiedzi na pytanie badawcze, zawarte w tytule dysertacji, a jej strukturę „wyznacza problematyka, która dotyczy sakramentu namaszczenia chorych jako daru i zadania – zaprezentowana jako studium teologiczno-moralne” (s. 15). Praca składa się z 4 rozdziałów.

Pierwszy z nich wskazuje na sposoby przeżywania przez człowieka swojej starości, choroby, cierpienia i śmierci. Zwrócono w nim „uwagę na wpływ współczesnych uwarunkowań społeczno-kulturowych na przeżywanie omawianych rzeczywistości (...) w płaszczyźnie biologicznej, psychologicznej i społecznej, które mają swój wymiar medyczo-kliniczny. Zwieńczeniem pierwszego rozdziału jest ukazanie chrześcijańskiego sensu choroby i cierpienia jako zaproszenie do nadprzyrodzonego przeżycia tych rzeczywistości” (s. 17-89).

Rozdział drugi dotyczy sakramentu namaszczenia chorych, który został ukazany „jako dar Chrystusa dla chorego i cierpiącego człowieka. Aby zrozumieć i docenić ten dar należy poznać jego biblijne podstawy i teologiczną wymowę. Warto również prześledzić jego

praktykę, zarówno w wymiarze historycznym, prawnym i liturgicznym, a także jego postrzeganie w ujęciu innych kościołów chrześcijańskich” (s. 90-170).

W trzecim rozdziale ukazano sakrament namaszczenia chorych „jako zobowiązujące wyzwanie. Wyzwanie to jest kierowane przede wszystkim wobec szafarza sakramentu, wobec przyjmującego sakrament chorych, jak również wobec rodziny i otoczenia oraz wobec wspólnoty Kościoła reprezentowanej zwłaszcza przez wspólnotę parafialną” (s. 171-232).

W końcowym, czwartym rozdziale pracy, zamieszczono wskazania duszpasterskie „dotyczące współczesnej praktyki udzielania sakramentu namaszczenia chorych. Wskazuje m.in. na potrzebę odnowy duszpasterstwa seniorów, chorych i cierpiących. Podkreśla także rolę innych duszpasterskich praktyk będących wyrazem troski o chorych i cierpiących, a także podejmuje kwestię udzielania sakramentu namaszczenia chorych osobom, które decydują się na eutanazję” (s. 233-280). Całość pracy poprzedza wykaz skrótów i wstęp, a wieńczy zakończenie i bibliografia.

Jako Recenzent chciałbym podkreślić, że rozprawa w swojej strukturze jest jasna i logiczna, a poszczególne rozdziały i zawarte w nich podrozdziały wyczerpują główny przedmiot zainteresowań badawczych Autora. Także w tym punkcie nie zgłaszam żadnych uwag.

5. Analiza treści

Wartość poznawczą przedmiotu rozprawy zdecydowanie wzbogacają wprowadzenia i podsumowania poszczególnych rozdziałów pracy. W tym miejscu należy podkreślić, że Autor pracy podejmuje zagadnienie jakościowo ważne i przeprowadza w niej gruntowną analizę oraz dokonuje przekonujących syntez. Należy także podkreślić, iż zasadniczy problem rozprawy wymagał dobrego przygotowania merytorycznego i metodologicznego.

Aprobując całość dociekań doktoranta chciałbym zwrócić uwagę na kilka kwestii. Najpierw chciałbym podkreślić logiczny tok przeprowadzonych analiz, ścisłe syntezy analizowanych kwestii badawczych oraz bardzo dobry styl i naukowy język pracy. Nie mniej jednak warto byłoby ujednoczyć zapis celu podjętych analiz; dodać rozdział metodologiczny, w którym należałoby zawrzeć i rozwinąć poszczególne jego komponenty składowe zamieszczone we wstępie, a literaturę źródłową usystematyzować w wykazie bibliograficznym chronologicznie, a nie alfabetycznie.

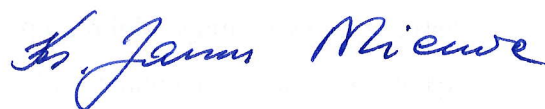
W tym kontekście chciałbym postawić Autorowi pracy doktorskiej dwa pytania do dyskusji:

- W jaki sposób można byłoby jeszcze skuteczniej ukazywać wartość sakramentu namaszczenia chorych jako dar Chrystusa dla współcześnie wierzących w Boga?
- Na jakie istotne elementy zwróciłby uwagę Autor pracy – jako lekarz i kapłan – w aktualnie prowadzonym Duszpasterstwie pracowników Służby Zdrowia w Polsce?

Zamieszczone uwagi *in corpore* mojej recenzji, sugestie i pytania w niczym nie umniejszają wartości poznawczej przedstawionej do zrecenzowania rozprawy doktorskiej O. Mgra R. Popa. Stanowi ona bowiem twórczy krok w kierunku problematyki ważnej naukowo zarówno w płaszczyźnie teoretycznych analiz, jak i w płaszczyźnie praktycznych rozwiązań. Podsumowując stwierdzam, że problem badawczy jest godny pracy doktorskiej, metody badawcze są prawidłowe, wywód logiczny, a język ścisły, jasny i naukowo poprawny. Wnioski wyprowadzane z analiz są właściwe. Autor rozprawy dał w ten sposób przekonujący dowód, że potrafi myśleć twórczo i pracować naukowo.

Jako Recenzent wyrażam przekonanie, że recenzowana praca doktorska O. mgra lic. Romana Popa OFMCap spełnia wszelkie wymagania stawiane rozprawie doktorskiej, które są określone w obowiązujących przepisach prawa o szkolnictwie wyższym i nauce z dnia 20 lipca 2018 r. i może być podstawą do dalszych etapów przewodu, celem nadania jej Autorowi stopnia naukowego doktora.

Ks. Prof. nadzw. dr hab. Janusz Mierzwa

Sanok, 6 czerwca 2022 r.